

–מכתב מעל הספינה בזוירתו מא"י בתרפ"א–

בעזה"י, ד' אייר – על הספינה.

להם שמירה אלא בקרקע, כי על ידי זה תשמר גם שארית ההון שצחו"ל כמס"כ יברכך ה' מאיון וכו').

ולקשט את עצמי מקודם, עשיתי מיד – עם החצורה שצאתי שמה ואיזה מיקורי ירושלים – השתתפות על יסוד חצרת מניות (אקליען געזעלשאפט) וקנינו בעיר יפו חלקת אדמה כעשרים אלף אמה לבנות שמה בנינים וחנויות ובמשך שנה יגמרו הבנינים.

לכן אקוה ואבקש שממני יראו וכן יעשו, כי הגיעה השעה לעשות דברים ממשיים בפועל וגדולה מזה הצאתי כמה ענינים והצעות נכבדות עבור אגודת שלומי אמוני ישראל שעלי' להוציאם אל הפועל, ונכון שתהי' אספה של מועצת גדולי התורה וגם האספה הכללית של האגודה (קאנפערענץ) למען הגדל עצודת היסוד באה"ק בפעולות ממשיות.

בקרתי את הנציב ה' אליעזר סעמועל והבטיח שיקייע להחרדים להתישב להיות להם כל הזכויות שנתנו לחברות אחרות, והרשני להודיע זאת בשמו, אולם הוסיף תנאי כי יהיו בשלום עם התושבים הנכרים, ואמרתי כי מובטחני בזה, וראיתי שצבאו פניו, על שאלתו למספר החברים של אגודתנו, השבתי שמגיע לאלפים (הגם שאני

לבני וחתני ויו"ת, ה' עליהם יחיו.

– עתה הגני להודיעכם את השקפתי בעניני אה"ק.

הנה פחד ורחב לבבי והתענגתי מזיו כבודה. בקרתי מוסדותי' וגם הישיבות והת"ת שתחת השגחת החרדים ומלאתי בכולם כי טוב, אולם נלכדים לסיוע ועזר מן החוץ, וכפי העזר יוכלו להתרחב.

הגני שבע ראון מאלד בראותי כי יכולים גם לבוא אל המנוחה ולהתנהג שמה בדרכי היהדות כאשר הורנו אבותינו ואבות אבותינו. ומי אשר חננו השי"ת בהון יוכל בלי שום ספק למלא שמה פרנסתו במנוחה שלמה ולשמור היהדות כראוי באין מעצור, אולם גם אלו שאין יכולים ואין חפצים להשתקע באה"ק, דעתי – בכדי לעזור לאחיהם בני ישראל החרדים להתישב שמה – יפרושו כל אחד מהונו סכום מסוים ולקנות לו שם חבל נחלה. והוא נושא פירות גם בעזה"י.

ואולי ע"ז רמזו חז"ל שליש בקרקע – הכונה על קרקע אה"ק, כי במס' ערכין דף כ"ט מבואר בגמרא שקרקעות חו"ל המה כמו מטלטלי דא"י. (ווע"ד הלכה יש לפרש בזה מה שאמרו חז"ל עתידים בתי ישראל בחו"ל להקבע ולהתטלטל לא"י ולכן כספים אין

יודע כי מגיע לרצות, יוסך עליהם ד' וכו'.

גם בקשתי איזה הנחות מיוחדות בשביל העולים המתישבים והצטיח להתייעץ בזה עם המנהל עניני המשפטים שבמדינה וכפי שיוכל ימלא המבוקש.

ובעת שהלכתי בחולות ירושלים במקום אשר סבבו התושבים הערבים וגמליהם, כמעט בכל מקום עברי, פנו הדרך ביראת הכבוד, הלואי, שנזכה שיהי' מקלט מזה בכל המדינות בין תושבי הארץ. השקפתי שנוכל להעמיד היחס אתם ולשבת שמה בהשקט ובטחה.

בטח כבר ידעתם כי צויען על האסיפה של מועצת גדולי התורה החליטו שהאגודה תעסוק בעבודה ממשית בכל המקצועות ביישוב ארץ ישראל, מבלי הבט על התנאים הפוליטיים המתחלפים וזאים. וכן הוא באמת דעתי אשר מלות ישוב ארץ ישראל שנלטונו בתורתנו הקדושה איננה דבר התלוי בזמן, רק בהיכולת והאפשרות, ולכן גם עתה נריכים להשתמש בהאפשרות של עכשיו ולעבוד בכל עוז, כי ברצוי העולים החרדים לא"י תתגדל השפעתם שמה, וזה יגרום שמירת קדושת הארץ.

כמה פעמים בקרתי והייתי אלל כותל המערבי, אשר אמרו חז"ל כי לא זזה וכו' והבנתי כי זה הרמז במ"ס חז"ל אזנים לכותל, וספכתי שיח פני בוחן לבות עבור

אחינו שבגולה בכללות ובפרטות, ועבור אנ"ס ומשפחתנו שנושע בכל הענינים.

ובענין הקריעה, כפי הנקלט בזכרוננו, שצריכים לקרוע עד שיגלה את לבו, אולם מעידים רבני קשיאי שקרעו רק מלבד אחד. ואמרת, שאם כן הוא, הפירוש עד שיגלה את לבו. הוא, שיהי' הקריעה בהרגשת הלב, וכמו שכתוב לבי לבי על חלליהם וכו'.

והנה נתערבבה שמחתי משמועות המעליבות מיפוי, ה' ינקום דמם, כמ"ס "ונקיתי דמם לא נקיתי וה' שוכן בציון" וכמו כן השמועה ל"ט מהסתלקות הרב משה אלי' האלפערן ע"ה, בטח ישתדלו בהצבת גבול אלמנתו ויו"ח.

בערים אחרות ובמושבות לא הייתי זולת בחזרון, יען בפעם הראשונה בהיותי בארץ הק' לא חפצתי להיות יותר מד' שבועות שלא יהי' אללי ברגילות, כמבואר בחז"ל, שכל יותר משלשים נקרא רגיל. מחזרון שבתי בכאב אנוש, כי חרפה שברה לבי בראותי, איך שפחה תירש גבירתה, כי במקום מערת המכפלה, שרשאים אנו ללכת איננו יכולים להלוך רק איזה שליכות בהמדרגות, ומשם והלאה הערביים שובבים ומקפאים ולא יניחו לאחצ"י לגשת הלכה. בחזרון בקשו ממני, הרב ועוד אנשים מהחרדים שנסארים במתי מעט אחרי שנות המלחמה, שאתדל שאחצ"י מהחרדים

יתיישב שמה, ולדבריהם עיר הזאת מקום פרנסה במקצועות שונות.

והנני כופל את דברי, אשר על אגודת שלומי אמוני ישראל, לעורר את כל החרדים, שישתדלו להרבות הישוב באה"ק, הן באסוף ממון הרבה לטובת קרן א"י שאכל האגודה, והן לעורר בכלל את החרדים שיניחו חלק מהונם באה"ק, כל אחד ואחד בפרטיות או על ידי חצרות, באופנים ומקצועות שונות. אולם נחוץ מאד שיתרכז הכל במקום אחד, וכא"ל מהחצרות או הפרטיים יפנה למרכז האגודה, בכדי שתתרכז ותתאחד כל עבודת החרדים וע"י זה תגדל השפעת היהדות החרדית, וישוב ארה"ק יוסד ברוח תוה"ק הכתובה והמסורה.

זולת זה תהי' מזה טובה גדולה, כי כאשר יתרכז הכל במקום אחד, אשר מבלעדי לא יעשה כא"ל על חשבון ודעת עצמו לא ילך לאבדון קבוץ הידיעות והכחות, ותהי' מזה טובה גדולה לכל הענין.

והנה כאשר רציתי להשתדל בדבר חזוק האגודה נוכחתי, שמניעת התרכזות והתרחבות של אגודת א"י (שלומי אמוני ישראל) בירושלים, הוא: כי מנהלי האגודה בשם, נמשכו בראשם ורובם במחלוקת הרבנים, וממילא האנשים שאין חפצים לכוון במחלוקת אינם יכולים להמנות בין אנשי האגודה ומכש"כ אותם האנשים המחזיקים בהרה"ג ר' אברהם קוק שי' – והגם כי הציעו לפני מאלו האחרונים שיעשו

אגודת א"י צפ"ע – עכ"ל לא יכלתי ליתן הסכמתי ע"ל להיות אגודות אגודות בתוככי ירושלים בין החרדים. כי אקוה כי נחוץ (ויכול) להיות שורר השלום בעיר שמה שלום.

ועפ"י האופנים אשר מצאתי שמה לנכון התחלתי להשתדל שיהי' עכ"פ שלום קטוע בהתחלה.

והנה בחו"ל הי' מושג וליור אחר ממה שהוא באמת. כי עפ"י הידיעות הי' נחשב הרה"ג הרא"ק שי' כאלו הי' רב נאור ורודף שלמונים, ויאלו נגדו בחרמות וגדופים. וגם מערכות ה"יוד" ו"הדרך" הביאו לפעמים מידיעות האלו שיאלו מלד אחד. ואולם לא זה הדרך לשמוע רק מלד אחד, יהי' מי שיהי'.

והרה"ג ר' אברהם קוק שי' הוא איש האשכולות בתורה ומדות תרומיות. גם רבים אומרים כי הוא שונא צלע אולם אהבתו לציון עוברת כל גבול ואומר על טמא טהור ומראה לו פנים כאותו שאמרו חז"ל צפ"ק דעירובין על מי שלא הי' בדורו כמותו ומטעם זה לא נקבע הלכה כמותו. ומזה באו דברים הזרים שבחבוריו. והרבה התוכחתי עמו, כי אם כונתו רלוי, אזל מעשיו וכו', שנותן יד לפושעים, כל עוד שעומדים במרדס ומחללים כל קודש, ואשר הוא אומר: כי בזה הוא לבוק במדותיו כמ"ס אתה נותן יד לפושעים וכו' – אני אומר כי ע"ל מתוודים, מפני היד שנסתלחה

במקדשך ובנין נערים סתירה ואפילו בבנין
ביהמ"ק כמ"ס ר"פ.

אמת כי הוחלט גם בוועד לבד לגרום נזק
להבטחת הזכויות שנתנו לנו בא"י, ואפי' ח"ו
לאחר, כי יבא הטוב מכל מקום. אבל
להגדיל התעמלות פושעים ולהחניפם באופן
נזהל לקרות להם שלום עליכם מלאכי
השרת וכו' מלאכי עליון. זה מרגיז החרדים
באופן שא"ל לתארו. גם שיטתו בענין
העלאת הניאולות הוא דרך מסוכן כל עוד
שאינם שבים מפשע, אז הניאולות הוא דרך
מסוכן כל עוד שאינם שבים מפשע, אז
הניאולות אין בהם ממש, ומביא בזה סכנה
לנפשות טהורות ונקיות, שיתחזרו עי"ז
לפושעים בכח יפיפותו של יפת, גם סכנה
על העוסק בזה, כאשר הורונו רבותינו ז"ל.
והרי החכם מכל אדם עסק בזה, כדרך
המדרש לאהובם לאביהם שבשמים, הנה
הניאולות הללו, שנאמר ע"ז "היחתה איש
אש בחיקו וכו'" ולכן הורונו חז"ל חכמים
הזהרו בדבריכם וכו' ועל החכם מכל אדם
אמרו בקשו לגנוז ס' קהלת, הגם שאמרו
אח"כ יפה אמר שלמה, ולמה הודיעונו
שבקשו לגנוז, והכל ללמוד דעת גם על איש
דגול מרובה.

האריכות דברים קשה להעלות על הכתב
ולכן אקצר, כי התחלתי בשלום ופעלתי אלל
הרה"ג רא"ק שי' ונתן לי כתוב וחתום
בחת"י לאמור, שהגם שכוונתו הי' לש"ס,
עכ"ז, כאשר שמע איש ח"ו חלול השם

ומיעוט כבוד שמים ע"י לשונות שבספריו,
ולזאת למען כבוד שמים הוא מבטל לשונות
ודברים הללו.

אח"כ נתראיתי עם הרבנים הזקנים הרה"ג
ר' חיים זאנענפעלד והרה"ג ר' ירוחם
דיסקין שי' שיבטלו את קול השופר והחרם
והגידופים והם מוכנים לחתום ע"ז, כאשר
גם הרה"ג ר' אברהם קוק שי' כתב כנ"ל.
אולם הם מוסיפים, שכתבו רק מכתבים
לרבנים לדון על לשונות הללו, אם כשרים
לבוא בקהל, אך סביבם נסערה מאוד ובלתי
ידיעתם נדפס סביב למכתבם את קול
השופר והחרם. אולם גם למחות באלו לא
חפאו, כל זמן שלא נתבטלו לשונות הזרים
והמרים.

והנה גם באלו הקנאים יש הרבה שכונתם
לשם שמים, ובהם רבים אשר כרתי עמהם
ברית אהבה, כי חזרתם נעימה. אולם
מבואר בעקדת יצחק פר' פנחס ע"פ לא
ברעש ה' וכו' כי לא יתכן דרך כזה. וכשהי'
באים בנחת להרה"ג רא"ק שי' בראשונה
ג"כ בטוב זי' יכלו לפעול אללו לבטל
הלשונות הללו ולא הולך להיות בזיון ת"ח
ולהבית אש המחלוקת, ולכל האדדים נכרך
כעת שיבואו שמה חרדים להתיישב שם,
מוכן כי נכרך התאחדות כל יראי ה' שמה,
למען כי יוכלו העולים שמה להתרכז כראוי
ולשמור היהדות לבלי להתערב עם שונים.

ולכן התקרבתי השלום נחוצה ביותר ואם כי
לא גמרתיו עוד אבל התחלה עשיתי, וכאשר

יצואו שמה בהמשך הזמן רבנים ולדיקים –
כאשר הובטח בהאספה צווארשא – המה
יוכלו לגמור גם ביתר הפרטים, כי אני
שמעתי מהרה"ג ר' אברהם קוק שי' כי
איננו לא כיוני ולא מזרחי, אולם בתור רב
כללי מוכרח הוא לקרצ בימיו. והוא יודע כי
איך אחד חרדי שיצוא שמה, עולה יותר
מהתיישבות אלף חפשיים.

גם כל עוד שלא נגמר השלום בשלימות
עכ"ז כאשר יחדלו הזלזולים משני הצדדים
הנהו הרה"ג ר' אברהם קוק מכיר בצית
דינם של הרה"ג, ר' חיים זאנענפעלד שי'
ור' ירוחם דיסקין שי' – ועוד חושב את זה
לדבר מועיל. יען כי יש לו מגע ומשא גם
עם החפשיים, בתור רב כללי. ולכן טוב
שיהי' מי שיוכל לעורר אותו באיזה דבר
ולענות על רב. מובן, בלי חרפות וגדופים,
רק בדרך השלום.

והנה מדברי הרה"ג ר' אברהם קוק שי'
הנ"ל תכירו מדותיו – כי הגם שרוב מאנשי
עיר הקדושה והרבה מהרבנים עומדים על
לדו, עכ"ז חולק כבוד להרבנים הזקנים.

נקראתי להאספה של אגודת ישראל וגם
שמה בקשתי שיעסקו בעניני האגודה ולא
במחלוקת, כי אני קורא על האגודה, כנסי'
שהיא לשם שמים, שסופה להתקיים, והגם
ששנינו ג"כ מחלוקת לש"ס סופה להתקיים,
אולם שם במחלוקת לש"ס שואל התנא:
איזה מחלוקת שהיא לש"ס, ומשיב כגון:
מחלוקת הלל ושמאי, ללמדנו דעת, כי לנהג

מחלוקת לש"ס צריך שיהיו אנשים גדולים
כאלו – אולם כנסי' לש"ס אין התנא
שואל: איזה כנסי' וכו'. והוספתי בציאור
לשון התו"כ פ' שמיני שמעתי מפ"ק של
אמוז"ל בשם זקני החי' הרי"מ ז"ל על לשון
זה, אשר צריך להיות רגיל על לשון
החסידים ובלבד לקימם, צפ': זה הדבר
אשר כוה ה' תעשו, וירא א' כבוד וכו' אותו
היאה"ר העבירו מלבדכם ומהיו כולכם
ביראה אחת ובעלה אחת לשרת לפני
המקום, כשם שהוא יחידי בעולם, כך תהי'
עבודתכם מיוחדת לפניו, שנאמר ומלתם כו'
מפני מה וכו', עשיתם כן וירא א' כבוד ה'.
והפ' אינו מבאר בפירוש מהו זה הדבר
שיעשו בני' וגם התו"כ מרמז, אותו
היאה"ר, ולא פורש מהו. אולם מבואר
מקודם בתו"כ, מפני מה הקריבו ישראל
יותר מאהרן, מפני שיש בידם גם חטא
מכירת יוסף ע"ס. והנה אותו יאה"ר,
הידוע, הוא המרקד בינינו עדיין והוא עון
שנאת חנם כמבואר בגמרא, ומשה רבינו
ע"ה הכין אז בהתחלת השראת השכינה על
כל בתי מקדש שיהיו עד היום האחרון, ולכן
עתה בעקבתא דמשיחא צריכים להזדרז
למעט המחלוקת והשנאת חנם. וכן שמעתי
לפרש המדרש: אוי לנו מיום הדין וכו'
אחיהם של יוסף לא יכלו לעמוד בתוכחתו,
כשאמר אני יוסף וכו' הרמז שיוסף נתוכח
עמם בלשון זה. אמר: הן אמת, אני יוסף
עומד בצדקתי ולא נשתנית ע"י מחלוקת,
אולם אני שואל העוד אבי חי, היא הכנסת

ישראל, כי נסתלק מאב"י ריה"ק וגרם בזה חורבן כל בתי מקדש, וכו', ואז לא יכלו לענות אותו כי נבהלו וכו'.

והנה גם ביתר הפרטים אפשר לבוא לעמק השוה ואז בהתאחדות כל החרדים לדבר ה' בזה"ק יוכלו לפעול הרבה לחזק היהדות.

ומהדברים הנ"ל יוכלו ללמוד גם החרדים במדינתנו להפסיק השנאת חנם ולהתאחד בהאגודה.

חשבתני לנסוע דרך מונקאטש להתראות עם הרה"צ מצעלז שליט"א, מפני ששמעתי שהוא מתנגד להאגודה, אולם בווען שמעתי מהר"ד שריינער נ"י טעמו ונמוקו, וחדלתי מהגסיעה, כי הגני נותן לו דק בתשובתו, שהוא איננו מתנגד מטעם כי לא טובה היא, משום שאז הי' מרעיש עלי' כמנהגו מאז בשעה שהי' רואה איזה דבר שלדעתו יוכל להביא חס ושלום איזה נזק להדת, הי' יורא ברעש וכותב נגד זה לכל תפלות ישראל. אולם אינו נכנס להאגודה, מטעם כי נחוץ שיהיו מי שיעמוד מרחוק ולבקר, אולי יהי' נעשה דבר כזה שאינו טוב, כי דרך האנשים שבתוכה לחפות על זה וכשאינו נכנס בה יוכל לענות על רב וכהנ"ל, והנה התשובה נכונה. הגם כי חסר לנו אותו לדיק באגודתנו, עכ"פ טוב הדבר שנגלה לנו טעם הכמוס ובה אחשוב, כי יכנסו אל אגודתנו עתה אותם הגדולים, שלא נכנסו מפני שחלו עצמם באילן גדול,

אבל כשנגלה טעמו, יוכלו לכוון להאגודה ולסמוך על בקורת אותו לדיק.

שמעתי ע"ד השערורי' שעשו מכתבי עמל להפוך הקערה ע"פ לכתוב מה שנדבר באספת וויען – וקל וחומר מה שדברתי בגלוי, הפכוהו מכה"ע החפשיים צירופים, עד שנאלצתי ליתן הכחשה בשליחות שני הרבנים הנחתמים בשמי. מובן, יכלו להפוך מה שנדבר בחדרי חדרים – אמת כי חז"ל אמרו: "כל מילתא דעבידא לאגלוי לא משקרי אינשי", אבל שנאתם להחרדים הוציאתם מגדר האנושי, ומפני דרכי שלום התירו לשנות, והנה הם משקרים, כדי להציא לידי מחלוקת.

בעיני בית דין הראשית לא התערבתי עצמי כלל.

הגני מסיים מכתבי מעין הפתיחה, כי בעשר קדושות שבא"י שבמשנה יכולים גם עתה להנות בטובה, הן בעה"צ הן פרושים, הן חסידים, הן בעלי מדריגה וכו' אולם לבד לנסוע בחפזון (בפרט, אחרי שנסמע שסגרו לעת עתה את הגבולות) אך בישוב הדעת ובהסתדרות ולהודע מקודם איך יתפרנס שמה וכמה כסף נדרש, הכל בפרטות כי אני כתבתי רק בכלל כפי ששמעתי וראיתי.

אלה דברי אביכם, הדורש שלומכם וטובתכם.

אברהם מרדכי אלטר